

ACADEMIA ROMÂNĂ

Comitetul Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii

– Divizia de Istoria Științei –

STUDII ȘI COMUNICĂRI/DIS

Vol. XVI/2023

Editura MEGA

GABRIEL-FELICIAN CROITORU: O ISTORIE A CONSTRUCȚIILOR NAVALE LA GIURGIU

Carmen Irène ATANASIU¹, George M. CROITORU²
carmen.atanasiu@gmail.com, george.croitoru70@gmail.com

ABSTRACT: The work entitled *O istorie a construcțiilor navale la Giurgiu* [A history of naval constructions in Giurgiu] integrates the known data in this field over a history of several hundred years, starting from the first ships built by the Ottomans to the present day. It is an important contribution to the history of Romanian technology and the history of shipbuilding in Romania.

KEYWORDS: Giurgiu, Danube, naval industry, shipyard, ships.

De curând, larga panoplie a lucrărilor care abordează subiecte de istoria tehnicii din România s-a mai îmbogățit cu o nouă și foarte interesantă lucrare: *O istorie a construcțiilor navale la Giurgiu*, semnată de Gabriel-Felician Croitoru, apărută la începutul acestui an, la Editura Muzeului Național al Marinei Române din Constanța, sub egida și cu sprijinul Ligii Navale Române.

Editat în condiții grafice meritorii, volumul are marele merit de a fi, concomitent, o contribuție de istorie locală, istorie generală, istorie economică și, mai ales, istorie a științei și tehnicii românești. De fapt, povestea construcțiilor navale la Giurgiu este, în același timp, parte a poveștii navale a României, o poveste care merită știută și apreciată. Și pe care autorul a reconstruit-o documentar, cu fiecare pagină, reliefând, așa cum era și normal, statura navală a orașului port la Dunăre, Giurgiu.

Înainte de toate se cuvin câteva cuvinte despre autor: Gabriel-Felician Croitoru, autorul lucrării *O istorie a construcțiilor navale la Giurgiu*, se înscrie într-un val relativ nou de istorici, fiind un specialist reputat și apreciat

¹ Doctor în istorie, expert patrimoniu tehnic naval, Comitetul Român de Istoria și Filozofia Științei și Tehnicii – Filiala Constanța.

² Doctor inginer, Divizia de Istoria Tehnicii, Comitetul Român de Istoria și Filozofia Științei și Tehnicii, Academia Română.

în problematica istoriei Dunării, a spațiului geografic pe care aceasta îl străbate și, în mod deosebit, a orașului Giurgiu, sub varii aspecte, ca parte integrantă a acestui spațiu. La aceste domenii putem adăuga și contribuțiile legate de istoria tehnicii, a medicinei sau a personalităților militare, profilând astfel un istoric cu spirit enciclopedist și deschis oricând unor noi provocări.

De altfel, în momentul apariției volumului, Gabriel-Felician Croitoru era, demult, posesorul unui parcurs de formare care îl onorează și susține această apreciere: licențiat în istorie al Facultății de Istorie și Științe Administrative, specializarea: *Istorie-arheologie* din cadrul Universității „Ovidius” Constanța, licență susținută cu tema: *Evoluția portului Giurgiu de la origini până în 1945*, coordonator prof. univ. dr. Valentin Ciorbea (1997); absolvent al studiilor universitare de master ale Facultății de Informații, Secția „Studii postuniversitare și doctorat” din cadrul Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul” București (2008); doctorand al Școlii Doctorale „Istorie, Cultură, Civilizație”, Facultatea de Istorie și Filosofie din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, cu tema *Giurgiu sub administrație otomană (secolele XV–XIX)*, coordonator domnul ambasador prof. univ. dr. Tasin Gemil (2010–2015); doctor în istorie din anul 2015.

Consecință firească a rezultatelor cercetării istorice laborioase desfășurate de-a lungul timpului, Gabriel-Felician Croitoru este membru în Comisia de Istoria Orașelor din România din cadrul Academiei Române, membru al Institutului de Turcologie și Studii Central-Asiatică – Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, redactor și consilier științific în cadrul Colegiului de redacție al revistei Ligii Navale Române „Marea Noastră” și membru al Ligii Navale Române, organisme în cadrul cărora activează cu rezultate meritorii.

Evocarea industriei navale românești a fost dezideratul multor personalități din domeniu, atunci când ne referim la marile șantiere navale ale țării, în special Galați și Brăila. Dar, dacă marile șantiere navale și-au avut demult istoricii lor, Șantierul Naval Giurgiu nu s-a bucurat de aceeași atenție, problematica istoriei sale având, din păcate, destul de puține abordări, ca să nu spunem foarte puține.

Deși au mai existat abordări tangențiale ale temei și de către alți autori, cea de față se dorește a fi mult mai completă, aducând o serie de elemente noi și deosebit de interesante despre activitatea constructorilor de nave din Giurgiu, indiferent de epoca în care aceștia au trăit și muncit. Asta

și pentru că la Giurgiu, orașul și locuitorii lui și-au împletit destinul, de-a lungul veacurilor, cu cel al Dunării, iar navele au constituit întotdeauna o prezență firească în viața oamenilor. Fapt ce se poate spune și despre activitățile legate de reparații și construcția navelor.

În arhitectura lucrării, autorul a debutat cu prezentarea bine documentată a construcțiilor navale de la Giurgiu în perioada administrației otomane, aspect foarte important, dar destul de puțin cunoscut publicului larg, în condițiile în care orașul a aparținut Imperiului Otoman mai bine de 400 de ani. Important, pentru că puține șantiere navale din România își pot urmări tradiția și istoria până către sfârșitul secolului al XVII-lea, când la Giurgiu exista o unitate de reparații și construcții navale bine structurată și organizată, capabilă să producă mai multe tipuri de ambarcațiuni fluviale, civile și militare, unde lucrau atât muncitori otomani, cât și români.

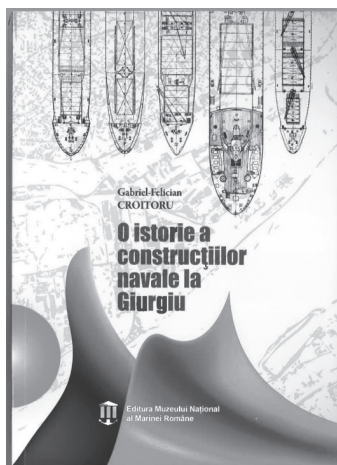

Foto – Coperta cărții: Gabriel-Felician Croitoru, *O istorie a construcțiilor navale la Giurgiu*, Editura Muzeului Național al Marinei Române, Constanța, 2023, 366 pag., ISBN 978-606-8305-33-2, 400 pag. + 62 planșe și foto alb-negru.

Etașa imediat următoare se referă la revenirea Giurgului la Țara Românească, emblematic fiind evenimentul construirii (în șantierul naval al localității dunărene) și al lansării la apă a primei corăbii maritime românești, „Marița”, moment de referință pentru istoria marinei și a porturilor românești. Chiar dacă între 1835 și 1897 nu mai sunt consemnate elemente de construcții navale la Giurgiu, sunt descriși primii pași

ai statului român în domeniul transportului naval fluvial, și tangențial, al construcțiilor navale autohtone.

Perioada cuprinsă între anul 1897, reper al înființării oficiale a șantierului naval giurgiuvean, și 1948, de cotitură pentru schimbarea regimului politic din România, este detaliată și generoasă din punct de vedere bibliografic, fiind abordate inclusiv subiecte conexe istoriei portului și orașului Giurgiu.

Intervalul de timp de după instaurarea Republicii Populare Române, și mai ales după 1965, este cel mai generos în economia lucrării, fiind cel în care statul român a realizat investiții financiare enorme, materiale și umane, realizând o adevărată unitate industrială performantă, parte a Centralei Industriale Navale. În acest segment sunt cuprinse date din diferite domenii, începând cu cele despre dezvoltarea șantierului din punct de vedere al dotărilor, despre resursa umană, despre educația și formarea navaliștilor giurgiuveni și ajungând inclusiv la cele referitoare la legăturile artistice, culturale și sociale ale Șantierului Naval cu orașul Giurgiu.

Credem că o contribuție importantă a monografiei este cea legată de construcțiile navale, îndeosebi de după anii 1965–1970, perioadă când Șantierul Naval Giurgiu a devenit unul din cei mai performanți constructori de nave tehnice fluviale, detașându-se aici construcția de remorhere, împingătoare și pasagere fluviale, realizate la un nivel înalt atât tehnic, cât și calitativ. Mai mult, autorul are un merit în plus pentru prezentarea poveștii și evoluției cât mai multor astfel de nave, de la momentul construirii și lansării lor la apă, până în prezent, contribuție inedită, spunem noi, cel puțin la nivelul istoriografiei locale.

Elementele de specificitate locală a șantierului din Giurgiu sunt împletite în acest capitol într-un mod armonios, Gabriel-Felician Croitoru reușind să reliefeze în lucrarea sa că începând cu 1955, sectorul transporturilor pe apă din România s-a înscris pe o spirală agresiv ascendentă și că infrastructura vie a Dunării a fost cea mai la îndemână pentru o țară îngenunchiată de război și de consecințele lui. În următoarele decenii, prioritatea acordată transportului pe apă de statul român a dat dividende: învățământ de marină integrat, institut de învățământ superior tehnic, la Galați, dedicat construcțiilor navale, institut de cercetare și proiectări navale, șantiere navale maritime la Constanța și Mangalia, șantiere navale fluviale la Sulina, Tulcea, Brăila, Galați, Giurgiu, Oltenița, Turnu Severin, peste 6 milioane de tdw, capacitate de transport maritim, sute de unități fluviale cu sau fără propulsie, zeci de mii de locuri de muncă create.

Printre altele, din acest consistent capitol al cărții cititorul poate afla că datorăm șantierului naval Giurgiu o bună parte din zestrea de transport fluvial a României. Remorchere, pilotine, nave pentru stingerea incendiilor, șalupe, nave pentru pasageri mai mici sau mai mari. Împingătoarele cu game progresive de putere, 2×280 , 2×420 , 2×890 CP regăsite sub diverse nume (Azuga, Anina), seria Luncavița 1 – 3, seria Rovinari 1 – 26, seria Giurgiu 1 – 31, au fost caii de povară ai transportului pe căi navigabile din România, au creat mii de locuri de muncă, au dus și au adus mărfuri românești de unde s-au produs și unde a fost nevoie de ele, la destinații finale sau intermediare. În breviarul lucrării se regăsește legătura, existentă și în flota maritimă de transport a vremii, între numele navelor și localitățile României, demers sobru și cu o tușă patriotică deloc de neglijat. Apariția unor nume ca Amaradia, Bordușani, Rovinari, Giurgiu, Călimănești, Cozia, Costești, Dumbrăveni, Feldioara, Ivești, Izvorul Mare, Măcin, Mircești, Onești, Orăștie, Mureș și multe altele pare firească pe bordajul unor nave care au bătut și bat Dunărea amonte și aval în numele mobilității mărfurilor sau a pasagerilor.

Volumul aduce subiectul în actualitate, în capitolul final fiind relatate schimbările și transformările prin care a trecut Șantierul Naval Giurgiu după schimbarea regimului politic din România din 1990 până la falimentul oficial al acestuia (1998), precum și momentul de renaștere (2002) sub forma Șantierului Naval Shipyard ATG Giurgiu, până la preluarea acestuia de către Grupul francez Piriou.

La toate acestea se adaugă întocmirea absolut inedită a unui *Breviar de nave* (care consolidează alfabetic lista navelor cu propulsie construite la Giurgiu și lărgeste teritorial gama furnizorilor: motoare principale construite, după licență MAYBACH, la 23 August București sau, după licență ALCO, la Uzina Constructoare de Mașini Reșița, reductoare tot la Reșița, motoare auxiliare construite la Întreprinderea Tractorul Brașov sau generatoare electrice la Timpuri Noi București) și realizarea unui *Glosar de termeni* (deosebit de util pentru cititorul profan), demersuri care deși suntem convingși că s-au dovedit provocatoare și cronofage pentru autor, credem că nu ar fi putut lipsi niciodată dintr-o monografie de șantier naval.

Ca o paranteză, merită menționat că ce este cu adevărat remarcabil – iar acest lucru este bine reliefat de cercetarea autorului Gabriel-Felician Croitoru – este faptul că o parte deloc neglijabilă din parcul de nave menționat în *Breviar* se găsește în serviciu astăzi. Nave cu propulsie, produse

la șantierul naval din Giurgiu până în final de secol XX, care sunt în exploatare și astăzi, sunt re tehnologizate cu furnitură performantă, puteri augmentate și prietenoase pentru mediu și stau mărturie peste destul de mult timp a succesului mai multor proiecte navale.

În paginile volumului sunt inserate documente și fotografii originale, ne gândim mai ales la capetele de serie ale tipurilor de nave propulsate construite aici, ce devin, astfel, tot atâtea argumente în sprijinul istoricului, a înțelegerii celor relatate, stimulând imaginația, făcând lectura mai atractivă. Aceasta este ajutată și de faptul că autorul îmbină noțiunile tehnice (caracteristici de construcție, tonaje, dotări, cifre ș.a.), abstracte, condensate, cu elementul uman, fără de care performanțele tehnice nu ar fi fost posibile, cu date despre învățământul de specialitate, frumos dezvoltat, atunci când exista, în orașul Giurgiu, cu descrierea detaliată a unor acțiuni punctuale care au marcat momente de cotitură în evoluția șantierului naval, implicit a efectelor existenței unui asemenea obiectiv în zonă, care absorbea mare parte din forța de muncă a orașului, asupra întregii comunități.

Volumul este remarcabil și prin tehnica relevării secvențelor de viață ale acestui șantier, relatare intenționat fragmentată și admirabil dinamizată narativ, în miezul căreia autorul a pătruns cu mintea, dar și cu sufletul, de-a lungul mai multor ani.

Sursele citate sunt dintre cele mai competente, iar citările sunt făcute cu credința în scopul informării publice corecte asupra capacității și rolului avut de șantierul naval giurgiuvean în industria construcțiilor navale din România, în trecut, dar și al potențialului său pentru viitor. Nu în ultimul rând, dincolo de documentele de arhivă, manuscrise, lucrări științifice și studii de specialitate și articole, interviurile luate de autor unor personalități care au condus destinele orașului și șantierului naval giurgiuvean, au contribuit la „întregirea” bagajului de informații, potențând autenticitatea relatării.

Lucrarea semnată de Gabriel-Felician Croitoru are și un anumit rol ce ține de reconstituirea trecutului tehnicii și economiei românești, domenii parcă vitregite în ultima perioadă, așa cum menționa în *Cuvânt înainte* și comandantul de cursă lungă Laurențiu Mironescu, președintele Ligii Navale Române: „Într-un mod paradoxal, toată această energie navală, parte a modului de viață a unei României nu foarte îndepărtate, nu a lăsat foarte multe mărturii. Se știe nemeritat de puține lucruri despre obiective

industriale navale mari sau despre obiective industriale navale mai puțin mari. Se știu mult prea puține lucruri despre amprenta lăsată pe ființa noastră de deprinderi și îndeletniciri marinărești, despre obiceiuri și meseriile de altădată, la mal de mare sau de Dunăre, care ne-au construit așa cum suntem astăzi”.

Monografia pe care ne-o oferă Gabriel-Felician Croitoru este, în același timp, o sinteză și o analiză: sinteză – pentru că valorifică în mod creator și critic o mare cantitate de date care, începând cu perioada administrației otomane, acoperă mai bine de 500 de ani de istorie, abordând istoria orașului de la Dunăre de la nivelul cunoscătorului tuturor aspectelor esențiale, urmărind legăturile logice între fenomene; analiză – pentru că documentarea pe care a făcut-o de-a lungul anilor i-a permis să aprofundeze specificul evoluției orașului Giurgiu, a portului și șantierului naval, adevărate părți organice ale constituției acestui oraș. Contribuția sa este cu atât mai importantă, cu cât cea mai mare parte a informațiilor ce susțin demersul său nu sunt folosite în scrierile de până acum referitoare la acest subiect.

A rezultat astfel o lucrare excepțională, valoarea acesteia rezultând atât din îndelungata activitate de cercetător a autorului, care i-a dat metoda și rigurozitatea elaborării, cât și din vastitatea documentației, calități care caracterizează, de altfel, mare parte din scrierile sale.

Unul din scopurile avute în vedere în realizarea acestui volum a fost acela de a realiza cât mai amănunțit, o istorie a unui domeniu de tradiție pentru orașul Giurgiu, dar și a unei unități economice a acestui oraș care pe parcursul existenței sale a reprezentat sinonime pentru pricepere, seriozitate și profesionalism. Putem spune că astfel, inclusiv istoria orașului Giurgiu se mai îmbogățește din punct de vedere al completării unei imagini de ansamblu.

În același timp, autorul a încercat să nu de-a lucrării doar utilitatea unei simple monografii de istorie locală, ci să ofere posibilitatea plasării ei într-un context larg, al construcțiilor și reparațiilor navale din România. În acest fel, contribuția să poată fi considerată utilă și un instrument de lucru nu doar pentru giurgiueni, ci și pentru toți cei interesați de istoria construcțiilor navale din România.

În concluzie, apreciem că lucrarea *O istorie a construcțiilor navale la Giurgiu*, semnată de Gabriel-Felician Croitoru aduce o reală contribuție la istoria șantierelor navale din România, ca parte a unui întreg, fiind, în același timp, o contribuție importantă la istoria orașului Giurgiu.

Informațiile exacte, tehnice și mai puțin tehnice, o transformă într-un excelent instrument de lucru și, în același timp, într-o foarte bună carte de vizită pentru Șantierul Naval Giurgiu, independent de statutul său administrativ în diferite etape. Și aceasta pentru că, lucrarea lui Gabriel-Felician Croitoru, oricât de tehnică ar părea (să nu uităm că în această ramură industrială progresul înseamnă implicit inovare și în pofida evoluției sinuoase a Șantierului Naval Giurgiu, ca, de altfel, a multor structuri românești similare afectate de avatarurile istoriei noastre), este o istorie vie, ce se perpetuează și continuă să izvorască din fiii săi și, dacă ținem seama de ultimele evenimente din viața șantierului giurgiuvean.

O istorie a construcțiilor navale la Giurgiu, este, totodată, o contribuție a Ligii Navale Române, sub egida căreia cartea a fost editată, la istoria marinei și porturilor românești, și la cea a orașelor noastre dunărene, contribuție care se înscrie în Programul asumat al acestei asociații ce și-a propus de la înființarea ei, în anul 1928, fără să se decică, să acționeze pentru „propaganda, orientarea și apărarea intereselor pe apă ale României”.

Prin intermediul istoriei construcțiilor navale de la Giurgiu, Gabriel-Felician Croitoru demonstrează o dată în plus că poporul român se poate lăuda cu o tradiție a construcțiilor navale, al căror punct culminant a fost atins în ultimele trei decenii de guvernare comunistă. Aceștia au fost anii când s-a putut observa atât creșterea accentuată a capacității de transport a flotei noastre comerciale, cât și faptul că navele construite pe șantierele navale românești, inclusiv cel din Giurgiu, erau solicitate atât pe piața internă, cât și pe cea externă. De asemenea, reiese că Șantierul Naval Giurgiu (alături de cele din Constanța, Mangalia, Galați, Tulcea, Brăila, Oltenița și Drobeta Turnu Severin), a beneficiat de investiții majore și că a dispus de o zestre tehnică modernă, de colective cu recunoscută competență profesională, care puteau produce o mare diversitate de nave, de la șalupe, barje, remorchere și motonave până la cargouri, mineraliere și petroliere comparabile prin performanțele lor cu oricare din cele similare fabricate în marile șantiere navale ale lumii.

Pe acest fond, meritorie este intenția autorului ca *O istorie a construcțiilor navale la Giurgiu* să fie un semn de recunoștință pentru navalistii giurgiuveni în primul rând, precum și pentru cei din întreaga țară, ca apărători ai unui domeniu performant și de înaltă calificare, care a adus un foarte bun renume României prin rezultatele remarcabile obținute.

Sintetizând, monografia referitoare la construcțiile navale din Giurgiu,

elaborată de Gabriel-Felician Croitoru, la nivelul exigențelor academice actuale, este folositoare pentru istoria Giurgiului, în general, pentru istoria construcțiilor navale din România, sistem industrial deschis, interconectat la restul activităților industriale convergente și, cu siguranță, pentru istoria științei și tehnicii românești.

Pentru a încheia, apelăm din nou la președintele Ligii Navale Române, cu care suntem în consonanță în a aprecia că „se știi nemeritat de puține lucruri despre obiective industriale navale mari sau despre obiective industriale navale mai puțin mari. Se știi mult prea puține lucruri despre amprenta lăsată pe ființa noastră de deprinderi și îndeletniciri marinărești, despre obiceiuri și meserii de altădată, la mal de mare sau de Dunăre, care ne-au construit așa cum suntem astăzi. Lucrarea domnului Gabriel-Felician Croitoru este un compliment adus orașului și efortului celor care și-au dorit performanță navală într-un șantier la mal de Dunăre dintr-o țară care nu mai există, dar pe care o moștenim”.

